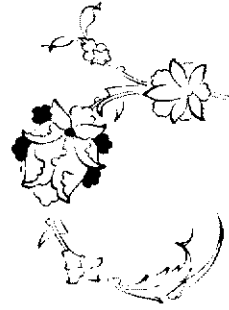

مردم

رضایت

بایگانه

محمد حسن نبوی

این نظامها می‌کوشند تا صورت مسئله را به گونه‌ای طرح کنند که به عاقله مردم بقبولانند حکومت در چهارچوب رضایت آنان شکل گرفته است. همچنین چه بسا از فریب و نیرنگ برای رسیدن به خوشنودی مردم بهره جویند تا آنان را وادار سازند که ناخودآگاه در مسیر اهداف و مطامع ایشان قرار گیرند.

اما در حکومت علوی، خدمت به عاقله مردم و جلب رضایت آنان، مسئله‌ای اساسی است. برای ورود به این بحث، لازم است ابتدا مقدمه‌ای بیان شود.

در هر یک از حکومتها و بیش از همه در حکومت اسلامی - از جمله در نظام جمهوری اسلامی ایران - و در چهارچوب

تلاش برای جلب رضایت مردم، علاوه بر آنکه به لحاظ سیاسی دارای اهمیت می‌باشد، از نظر دینی هم مسئله‌ای قابل تأمل و شایسته دقت است.

برخی بر این باورند که رضایت مردم را به هیچ وجه نمی‌توان به دست آورد؛ از این رو پرداختن به این مقوله را بی‌نتیجه و عبث می‌پندارند.

حکومت‌های به ظاهر آزاد دنیا با پذیرش لزوم تحصیل رضایت مردم، سعی می‌کنند حکومت و قدرت خویش را برگرفته از علاقه و تمایل مردم نشان دهند و با نظریه پردازی‌ها و تصویب قوانین بسیار، این کلیدی‌ترین نشانه دموکراسی را از نظر شکلی پاس دارند. زمامداران در

فیه من أمور الولاية قبلک و يقولون فیک ما کُنتَ تقولُ فیهم!:

«بدان ای مالک، من تو را به سوی سرزمینی اعزام می‌کنم که قبل از تو دولت‌هایی عادل یا ستمگر بر آن حکمرانی کرده‌اند و مردم در رفتار و عملکرد تو همان گونه می‌نگرند که تو در عملکرد حاکمان پیشین نگریده‌ای و همان را در باره تو خواهند گفت که خود در حق پیشینیان گفته‌ای.»

از سخن آن حضرت چند نکته را می‌توان استفاده کرد:

۱- مدیران برای تثبیت جایگاه مردمی خود غالباً زبان به نکوهش حاکمان قبل می‌کشایند و نقاط ضعف آنان را در ابعاد مختلف مورد تحلیل قرار می‌دهند؛ گاه حتی اشاره‌ای به خدمات ایشان نمی‌کنند و یا علل و عواملی را که زمینه‌ساز بروز اشکالات بوده است، نادیده می‌انگارند تا بتوانند خود را قهرمان نجات‌بخش مردم جلوه دهند. اما اینان باید آگاه باشند که هر گونه راجع به دیگران قضاوت کنند، مردم نیز درباره آنها همان گونه داوری خواهند کرد.

۲- حاکمان باید تلاش کنند تا عملکرد نیکویی از خود بر جای بگذارند زیرا

اگر ضعفها و خطاها

و بی عدالتی‌های حاکمان قبل

در نظر زمامداران

رنج‌آور است، سعی کنند

زمانی که به حکومت

می‌رسند، آن رفتارهای

ناپسند را نداشته باشند

جایجایی معادلات قدرت همه گروهها و احزاب سیاسی باید توجه داشته باشند که وقتی قدرت در دست آنان نیست درباره مخالفان خود چگونه داوری می‌کنند و چه شعارهایی سر می‌دهند. آنها باید مواظب باشند هنگامی که خودشان به قدرت رسیدند خطاهای پیشینیان را مرتکب نشوند زیرا در غیر این صورت همان داوری‌ها در مورد آنان انجام خواهد شد.

امیر المؤمنین علی علیه السلام در این زمینه می‌فرماید:

ثُمَّ اعْلَمْ يَا مَالِكُ أَنِّي وَجَّهْتُكَ إِلَى بِلَادٍ قَدْ جَرَتْ عَلَيْهَا دَوْلٌ قَبْلَكَ مِنْ عَدْلِ وَ جَوْرِ وَأَنَّ النَّاسَ يَنْظُرُونَ مِنْ أُمُورِكَ فِي مِثْلِ مَا تَنْظُرُ

مدیران و کارگزاران جامعه
در صورتی موفق خواهند بود
که از پشتوانهٔ محبت مردم
برخوردار باشند،
نه اینکه مردم حکومت را
بار گرانی بر دوش خویش
احساس کنند

نصیحتهم إلاّ بحیثهم: ۲

«بهترین چشم روشنی برای حاکمان
برپایی عدالت در شهرها و ابراز علاقه
مردم به آنان است و این محبت ابراز
نمی‌شود مگر در صورتی که دلهای مردم
آرام باشد. نصیحت و خیرخواهی مردم
نیز باقی نخواهد ماند مگر آنکه به حفظ
حکمرانان و حضور در گرد آنان علاقه‌مند
باشند و حکومت حاکمان را سنگین
نشانند و شکست‌والیان را انتظار نبرند.»
از این جمله‌های نورانی چنین
می‌فهمیم که:

۱- رضایت مردم از بهترین و
ارزشمندترین نمود موفقیت مدیران
است که باید در کسب آن کوشید و نسبت

سرانجام از آنها به عنوان حاکم عادل یا
حاکم ستمگر یاد خواهد شد.

۳- اگر ضعفها و خطاها و
بی‌عدالتی‌های حاکمان قبل در نظر
زمامداران رنج‌آور است، سعی کنند زمانی
که به حکومت می‌رسند، آن رفتارهای
ناپسند را نداشته باشند.

چه خوب است که در فراز و نشیب
تغییر مسئولیتها و ریاستها، در باره
عملکرد گروه مقابل از در انصاف و عدل
سخن بگوییم و عیوب یکدیگر را چند
برابر جلوه ندهیم. از سوی دیگر اگر گروه
مقابل را به بی‌اعتنایی نسبت به خواسته
مردم متهم می‌کنیم، بکوشیم هنگامی که بر
اریکه قدرت نشستیم نسبت به مردم و
خواسته‌های بر حق آنان بی‌اعتنا نباشیم.

علاقه مردم به حاکمان

مدیران و کارگزاران جامعه در
صورتی موفق خواهند بود که از پشتوانه
محبت مردم برخوردار باشند، نه اینکه
مردم حکومت را بار گرانی بر دوش
خویش احساس کنند. امیر المؤمنین علیه السلام
می‌فرماید:

وَإِنْ أَفْضَلَ قُرَّةَ عَيْنِ الْوَلَاةِ اسْتِقَامَةُ الْعَدْلِ
فِي الْبِلَادِ وَظُهُورُ مَوَدَّةِ الرِّعِيَّةِ وَإِنَّهُ لَا تَطَهَّرُ
مَوَدَّتُهُمْ إِلَّا بِسَلَامَةِ صُدُورِهِمْ وَلَا تَصِحُّ

به آن اهتمام ورزید.

۲- رضایت مردم از والیان، ارتباط نزدیک با اجرای عدالت در شهرها و بلاد دارد.

۳- اگر مردم در دلّ والیان را دوست داشته باشند، محبت خود را به آنان ابراز می‌کنند.

۴- شهروندان در صورتی خیرخواه و نصیحت‌گوی والیان خواهند بود که:

الف- از روی محبت گرداگرد مدیران و حاکمان باشند.

ب- دولت و حکومت را باری سنگین بردوش خود احساس نکنند.

ج- هر لحظه منتظر شکست والیان خود نباشند.

رضایت مردم و تصمیم‌گیری

در زمامداری بر اساس دستورات امیر المؤمنین علیه السلام لازم است هنگام تصمیم‌گیری و انتخاب راه برتر از میان راههای مختلف، یکی از ملاک‌ها اطمینان از رضایت یا عدم رضایت مردم باشد.

حضرت علی علیه السلام در این باره می‌فرماید:

و لِيَكُنْ أَحَبَّ الْأُمُورِ إِلَيْكَ أَوْسَطُهَا فِي الْحَقِّ وَأَعْمَمُهَا فِي الْعَدْلِ وَأَجْمَعُهَا لِرِضَى الرَّعِيَةِ فَإِنَّ سُخْطَ الْعَامَّةِ يُجْحِفُ بِرِضَى الْخَاصَّةِ وَإِنْ

سُخْطَ الْخَاصَّةِ يُعْتَفَرُ مَعَ رِضَى الْعَامَّةِ: ۳

«باید دوست داشتنی‌ترین کارها نزد تو کاری باشد که بهترین^۴ از جهت حق و عمومی‌ترین از نظر عدالت است و بیشترین رضایت مردمی را به دنبال بیاورد؛ زیرا نارضایتی عمومی رضایت خواص را از بین می‌برد و نارضایتی خواص با رضایت عمومی مردم جبران می‌شود.»

در اینجا یک ملاک ارزشمند در تصمیم‌گیری مدیران و حاکمان فراروی آنان قرار می‌گیرد که هنگامی که از بین راههای مختلفی که فراروی آنان برای حل مشکلی و یا انجام کاری قرار می‌گیرد راهی را انتخاب کنند و از بین بدیل‌های مختلف در هنگام تصمیم‌گیری بدیلی را برگزینند که بیش از همه موجب رضایت عمومی است گرچه عده‌ای از خواص ناراحت شوند.

پی‌نوشت‌ها:

۱- نهج البلاغه، نامه ۵۳

۲- همان

۳- همان

۴- کلمه «اوسط» در این قسمت از سخن آن حضرت به معنای «بهترین» و «ارزشمندترین» است؛ هرچند برخی از مترجمان نهج البلاغه، آن را «میان‌روی» یا «میان‌ترین» معنا کرده‌اند.